

TONI TUOMANEN

Poika nimeltä Barabbas

Sotaromaani

Poika nimeltä Barabbas

Toni Tuomanen

Poika nimeltä Barabbas

Sotaromaani

© 2026 Toni Tuomanen

Kansikuva: SA-kuva

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-2808-6

Prologi: Pimeydestä aamunkoittoon	5
1939.....	12
Kohti kylmää kevättä.....	71
1944: "Uhriksi henkesi suo..."	113
Barabbas.....	161
Epilogi.....	232

P R O L O G I :
P I M E Y D E S T Ä A A M U N K O I T T O O N

Jalmari Tuomisto oli 18-vuotias, kun hänen isänsä, hyvinkääläinen torppari Onni August Tuomisto, vietiin vankileirille toukokuussa 1918. Syytteen ja tuomion torppari oli saanut osallisuudesta kapiinaan itsenäisen Suomen laillista yhteiskuntajärjestelmää ja esivaltaa vastaan. Vankeusrangaistus oli ollut helpotus Onni Augustin puolisolle ja lapsille, sillä he olivat pelänneet kuolemantuomiota, joka olisi pantu täytäntöön heti pikaoikeudenkäynnin jälkeen. Syytetyn käteen oli kuitenkin jäänyt voittava arpa, joka salli hengen säilymisen.

Pitkänhuiskea ja harteikas Jalmari oli luonteeltaan rauhallinen ja totinen nuori mies. Pörröinen vaalea hiuspehko ei meinannut totella kampaa, joten hänen äitinsä oli päättänyt pitää Jalmarin tukan aina mahdollisimman lyhyeksi kynittynä. Poika olikin sitten saanut naapurin lapsilta lempinimen Pulipää-Jallu. Pilkasta Pulipää-Jallu ei kuitenkaan piitannut, eikä hän koskaan tapellut tai tehnyt kolttosia.

Entistä totisemmaksi Jalmari oli tullut pelätessään herrojen ja riis-täjien pahuuksia, joista isä Onni August oli aina raivonnut. Sisällis-sodan alkaessa Onni August oli kaivanut kaapista metsästyskivää-rinsä ja liittynyt punakaartiin. Perheenpään ja pienviljelijän

velvollisuudet taksvärkkeineen olivat jääneet Jalmarille, joka oli sisarusparven vanhin.

Valittamatta ja ryhdikkäästi nuorukainen pyrki tekemään sen mikä miehen oli tehtävä. Epävarmuutta tai pelkoa hän ei osoittanut edes silloin, kun isä Onni August vietiin tuomiolle kapinan jälkeen. Jalmari oli jo hyvissä ajoin päättänyt, että jos isä teloitettaisiin tai suljettaisiin loppuiäkseen vankilaan, hän kyllä tekisi parhaansa perheen hyväksi.

Kesällä 1918 Jalmarin kanssa pellolla ahkeroivat myös pikkuveljet: 16-vuotias Juhani ja 14-vuotias Jaakko. Pikkusisko Helmi puolestaan opetteli äitinsä johdatuksella emännän töitä sen verran kuin 12-vuotiaan voimille ja ymmärrykselle mahdollista oli.

"Pieni Suomen kansa katkoo kahleitansa, kärsimysten malja se jo kukku-roillaan on..."

Niin ärisi ja puhisi Jalmari heinää niittäessään, ja pikkuveljet yhtyivät marssilauluun sen verran kuin sanoja osasivat. Varsinainen voitonlaulu se ei enää ollut, mutta adrenaliinin se sai virtaamaan yhtä kaikki.

"Raakaa sortovaltaa vastaan, nostaa maasta armeijastaan jalon kansan parhaat pojat taisteluun..."

Pojat muistivat aina vilkuilla ympärilleen pellolla varmistaakseen, ettei lähistöllä ollut ketään ei-toivottuja kuulijoita heidän laululleen. He tiesivät, että kyse oli kapinalaulusta, jollaiset olivat nyt käytännössä kiellettyjä.

"Älkää veisatko tommosia ihmisten kuullen", oli äitikin kotona sihahtanut. "Vievät teidät vielä samaan vankileiriin ku isännekin, jos eivät suoraan kuopan reunalle pistä. Herrat nimittäin!"

Jalmariakin huolestutti hänen isänsä kohtalo, mutta hän ei useinkaan purkanut huoliaan ääneen. Hän kohautteli vain olkapäitään, kun pikkuveljet Jaakko ja Juhani kyselivät: "Pääseekö isä koskaan

kotiin sieltä vankilasta? Ei kai herrat vaan meinaa tappaa isää, vai meinaako?"

Jalmari ei yleensä vastannut näihin kysymyksiin, mutta saattoi joskus tuhahtaa niin kuin oli isältään oppinut: "Ei niistä lahtareista tiedä pirukaan!"

Herran pelko ei aina ole viisauden alku, vaan pikemminkin heravihan alku. Yhtä kaikki, Punakaartin marssissa oli mukaansatempaava poljento ja tarttuvat sanat, joiden tahdissa oli mukavaa työkennellä pellollakin. Pehtoori Hegelstam, jota kutsuttiin myös voudiksi, ei kuitenkaan olisi moisesta laulusta pitänyt, jos olisi sen kuullut. Torpparien onni kuitenkin oli, että kyseinen pehtoori sekä maanomistaja Aksel Renvall suhtautuivat työväestöön melko ymmärtäväisesti ja solidaarisesti.

Renvall oli Hyvinkään seurakunnan kirkkoherra. Hän oli pyrkinyt sisällissodan aikaan esiintymään laupiaana rauhan miehenä ja diplomaattina.

"Joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu", oli kirkkoherra varoitellut usein jo sisällissodan alkaessa. Verisimpien taistelujen viikkoina hän oli usein myös jupissut itsekseen: "Jumala tätä maata armahtakoon."

Yhtä kaikki, Jalmari Tuomisto tunsikaunaa kaikkia niitä herroja ja piiskureita kohtaan, jotka olivat vieneet hänen isänsä vankilaan ja tappaneetkin monta tuttua hyvää miestä. Pulipää-Jallu piti kuitenkin tunteensa sisällään tai purki ne yhä ankarampaan raatamiseen pelolla ja halkometsässä.

Päivät, kuukaudet ja vuodenajat seurasivat toistaan. Suomesta tuli perustuslaillinen tasavalta ja siirryttiin 1920-luvulle. Sisällissota oli takana, mutta ilmapiiri yhteiskunnassa oli niin jännitteinen, että uutta sisällissotaa pelättiin. Äärioikeisto ja äärivasemmisto kyräilivät toisiaan. Punikkiministeriksi solvattu sisäasianministeri Heikki Ritavuori murhattiin Helsingissä helmikuussa 1922. Huhuttiin, että murhaajan suunnitelmana oli alun perin ollut murhata itse presidentti Ståhlberg.

Uudenmaan maaseudulla Tuomiston nuoret veljekset pitivät poliittisesti matalaa profiilia ja keskittyivät arkisiin töihin.

Oikeistolaiset jättivät heidät pääsääntöisesti rauhaan, ainakin fyysisesti, vaikka sanallisia tölväisyjä kuuli silloin tällöin. Isä Onni August oli edelleen vankilassa, joka saattoikin pelastaa perheen enemmältä kiusanteolta. Katsottiin, että Tuomistot olivat jotakuinkin rangais-
tuksensa jo saaneet.

Sisarusparven jokainen jäsen käsitteli tunteitaan omalla tavallaan. Jalmari mökötti ja uurasti, Juhanista puolestaan kasvoi kovaääninen humoristi ja ilonpitäjä. Nuorin veli Jaakko oli eniten poliittinen idealisti. Hän uskalsi puhua sosialismista ja työläisten oikeuksista ää-
neenkin, joskin hänkin madalsi ääntään, jos oikeistolaisia oli kuu-
loetäisyydellä. Pikkusisko Helmi, perheen kuopus, uppoutui unel-
miinsa ja haaveili kaukaisista maista.

Kauniina kesäpäivinä Jalmarilla oli tapana käydä Vantaanjoella kalastamassa. Se oli tervetullutta vaihtelua peltotöille. Sielu rauhoit-
tui ja nuorukainen ehti pohdiskella eloaan ja oloaan. Tulipa kerran kalareissulla vastaan myös aivan uusi tuttavuus, jolla oli sädehtivät
silmät, helisevä nauru ja enkelin piirteet. Nuori nainen oli ollut rat-
sastelemassa hevosella ja päättänyt hetken mielijohteesta jäädä jutut-
tamaan joen rannassa onkivaa nuorukaista.

Nainen kertoi olevansa Liisa Paldanius, maatilallisen tytär Nurmi-
järveltä. Luokkarajat eivät estäneet neitoa sytyttämästä Jalmarin sy-
dämeen tunteita, jotka olivat totiselle nuorukaiselle aivan ennenko-
kemattomia.

Liisa oli Jalmaria muutaman vuoden vanhempi ja joissakin asi-
oissa kokeneempikin, mutta se ei kumpaakaan haitannut. Nuoret al-
koivat tapailla toisiaan ja miettiä yhteistä tulevaisuutta. Jossain vai-
heessa Jalmari sai valtiolta harmillisen määräyksen astua asepalve-
lukseen, mutta nuori rakkaus kesti pitkät armeijakuukaudet.

Sukulaiset ja monet ulkopuolisetkin paheksuivat torpparimiehen
ja maatilallisen tyttären suhdetta, mutta rakkaus ylitti

yhteiskunnalliset jakolinjat. Liisa oli onneksi myös jo tarpeeksi aikuinen vastustaakseen vanhempiaan, jotka eivät ihan mukisematta hyväksyneet punakaartilaisen poikaa vävykokelaaksi.

Elämä alkoi hymyillä ja aika jatkoi kulkuaan. Suomi-neito askelsi pitkin 1920-lukua yhä kepeämmin askelin, sisällissodan painajaisten etääntyessä yhä kauemmas menneisyyteen.

Punakaartilainen Onni August Tuomisto vapautui vankilasta vuonna 1924. Hän palasi torppaansa, jossa istuutui vaitonaisena tuijottamaan ikkunasta ulos. Työntekoon Onni Augustista ei enää ollut, vaan hänestä oli vankeudessa tullut heikko vaivaisukko. Mitä lienee vankilassa nähnyt ja kokenut, sitä ei kertonut.

”Heikkomielisenä palasi, miesparka”, säählitteli vaimo.

Onni Augustin koko jälkikasvu oli jo onneksi kasvanut aikuiseksi, joten talon ylläpito ja peltotyöt tulivat hoidetuksi vaivattomasti. Juhlan aiheitakin elämään mahtui joskus.

Tapahtuipa keväällä 1925 Hyvinkään maalaiskunnassa niinkin, että nuori torppari Jalmari Tuomisto vei vihille nurmijärveläisen Liisa Paldaniuksen. Avioliitto oli osittain pakon sanelema, sillä Liisa oli raskaana. Nuori pari oli kuitenkin myös hyvin rakastunut toisiinsa, joten avioliitto solmittiin onnellisissa merkeissä.

Monet hämmästelivät, kuinka jäyhä ja yksinkertainen maalaispoika Jalmari olikin onnistunut saamaan omakseen nurmijärveläisen maatilan omistajan tyttären, joka oli vieläpä kaunis ja sivistynyt. Tämä oli Jalmarille itselleenkin hieman mysteeri, eikä hän voinut täysin käsittää onneaan.

Jalmari oli Liisan kanssa jopa niin onnellinen, että kiitti hiljaisesti Jumalaa iltarukouksissaan. Johonkin suuntaan kiitollinen oli oltava, vaikka punakaartilaisen poika ei kovin harras kirkkouskovainen tai papiston ystävä ollutkaan.

Syyskuussa 1925 Liisa Tuomisto, omaa sukua Paldanius, synnytti hyvinkääläisessä saunassa pojan. Poika painoi syntyessään viisi kiloa ja huusi niin, että kättilökin joutui pitelemään korviaan.

"Olavi!" sanoi Jalmari heti lapsen nähdessään. "Se on Olavi! Näkeehän sen! Minun iso poikani! Olavi on niin vahvan miehen nimi, ettei muita nimiä tarvita laisinkaan!"

Liisalla ei ollut sen parempia nimiehdotuksia vantteralle pienokaiselle, ja niinpä lapsesta tuli Olavi Tuomisto. Nimessä saattoi toki kuulla myös kaiun hänen isoisänsä Onni Augustin nimestä.

Onni August ei paljon piitannut lapsenlapsestaan, kuten ei mistään muustakaan. Eräänä kauniina kesäpäivänä heinäkuussa 1926 hän raahusti vaivihkaa heinälatoon, sitoi köyden kaulaansa ja hypäsi alas ylisiltä. Liisa löysi appiukkonsa ruumiin roikkumasta ladon poikkihirstä ollessaan ulkoilemassa Olavin kanssa, joka oli juuri oppimassa kävelemään.

Vanhan punakaartilaisen itsemurha järkytti perhettä, mutta jotain sen kaltaista oli ollut odotettavissakin.

"Ei se koskaan oikein sielultaan tullut takasin sieltä vankilasta", pohti Jalmari illalla sängyssä kattoon tuijottaen. "Siltä vissiin tapettiin sielu siellä vankilassa. Ellei se sielu sitten kuollu jo siinä kapinassa. Tyhjäpäisenä vaivaisukkona tuli kotiin, eikä muuta tehny kun istu penkillä ja katteli ikkunasta ulos viimeiset kaks vuottaan."

"Minä olen niin pahoillani", kuiskasi Liisa ja painautui kiinni miehensä.

"Eihän se sinun vika ole."

Liisa tiesi, ettei se ollut hänen vikansa, mutta tunsikin syyllisyyden piston jossain syvällä sisimmässään. Liisan suvun miehiä oli taistellut valkoisten joukoissa, ja oikeamielinen nuori nainen tiedosti, kuinka julmia suomalaiset olivat olleet toisilleen.

"Ihmiset tässä maassa on tehneet niin paljon paha toisilleen, vaikka ollaan samaa kansaa ja samaa kieltä puhutaan. Eikö voitais tehdä pelkkää hyvää?"

"Tehdään pois", murahti aviomies hellästi.

Hyvää Jalmari ja Liisa toisilleen tekivätkin. Kello raksutti torpan seinustalla ja kesä kääntyi jälleen syksyksi. Olavi vietti ensimmäisen

syntymäpäivänsä ja oppi kävelemään, sitten juoksemaan. Sen opittuaan poika juoksi jatkuvasti. Hän oli kuin elohopeaa.

Vilkkauden lisäksi pieni Olavi osoitti poikkeuksellista itsepäisyyttä. Jos hän ei saanut tahtoaan läpi jossain asiassa, hän alkoi karjua kovalla äänellä, potkia ja huitoa nyrkeillään.

”Riivattuko se kakara on?” voihkaisi Liisa-äiti joskus vaikeimpina hetkinä.

”Sisukas se vaan on”, myhäili Jalmari. ”Taistelija siitä tulee.”

Oli kohtalon ivaa, että sisällissodan veteraani Onni August oli tehnyt itsemurhan juuri kun vasemmisto oli pääsemässä osaksi maan hallintoa. Vuoden 1926 lopulla presidentti Lauri Kristian Relander antoi hallituksenmuodostamisvastuun sosiaalidemokraatti Väinö Tannerille. Tapaus oli varsin yllättävä vain kahdeksan vuotta sisällissodan jälkeen, mutta niin vain Suomeen syntyi demarivetoinen vähemmistöhallitus.

Relanderin ajatuksena oli antaa vasemmistolle mahdollisuus osallistua nuoren tasavallan rakentamiseen. Sosiaalidemokraatit saisivat nyt myös osoittaa olevansa isänmaallinen puolue sillä tavoin kuin parhaaksi katsoivat.

Jälkeenpäin historian valossa on helppo nähdä Relanderin olleen kaukaa viisas. Ehkä hän todellakin aavisti, että tulevana aikoina Suomen kansan olisi oltava mahdollisimman yhtenäinen selvitäkseen. Oli yritettävä parantaa sisällissodan haavoja. Arvet jäisivät kansakuntaan, mutta haavojen aiheuttama tuska lievittyisi vuosien saatossa.

Iloinen 20-luku kääntyi lopuilleen. Kohta edessä oli uusi vuosikymmen, eikä kukaan vielä arvannut, mihin 1930-luku Suomen ja suomalaiset tulisi johdattamaan.

"Kuka on Sven Dufva?"

Kysymys sivalsi läpi luokkahuoneen kuin pitkä ruoska. 14-vuotias poika seiso i pulpettinsa vieressä vaivaantuneen näköisenä ja katseli vuorotellen kenkiään ja luokan kattoa. Muljautti sitten silmiään ja virnisti.

"Kuka on Sven Dufva?" kysyi opettaja Hugo Svedberg uudelleen. "Saanko vastauksen, arvoisa nuori herra Olavi Tuomisto?"

"Emmä oikein muista."

Luokkatoverit tirskahtelivat naurusta Olavin ympärillä ja peittivät suunsa käsillään.

"Et muista?" mylvähti Svedberg. "Kyllä Sven Dufvan tietävät punaisten lapsetkin, jos ovat täysijärkisiä kansakoululaisia! Me olemme lukeneet hänestä tänä syksynä."

"Öööö...", aloitti Olavi. "Oliks se vaikka joku Vänrikki Stoolin....?"

"Niin? Jatka!"

Opettaja Svedberg keinahteli kantapäillään ja puristi suunsa tiukaksi viivaksi. Otti sitten karttakepin, jolla napautteli omaan jalkaansa ikään kuin kokeillen miltä lyönnit tuntuvat.

"Joku Vänrikki Stoolin kaveri?" pulautti Olavi vastauksen ilmoille.

Nyt koululaiset hörähtivät äänekkäämpään nauruun. Jotkut olivat kuitenkin pettyneitä, ettei Olavi ollut tohtinut vastata mitään röyhkeämpää ja sukkelampaa. Sellaistakin olisi saattanut olla odotettavissa. Pojankoltiaisella oli vaikeuksia oppimisessa, mutta rohkeutta sitäkin enemmän.

Olavi oli koulunkäynnissään kaksi vuotta muita jäljessä, joten hän oli myös kaksi vuotta luokkatovereitaan vanhempi ja huomattavasti kookkaampi. Kaikki katsoivat häneen ylöspäin, sekä konkreettisesti

että kuvaannollisesti. Jotkut pelkäsivätkin häntä. Punaisen Pulipää-Jallun pojalla oli kovat nyrkit, eikä hän epäröinyt käyttää niitä.

"Vänrikki Stoolin tarinat!" Svedberg karjui. "Kuka ne kirjoitti, Olavi?"

"En mä ainakaan."

Viimeinen nuoren kapinallisen lohkaisu oli Svedbergille liikaa. Opettaja harppasi muutamalla askeleella pojan luo, tarttui häntä kovakouraisesti käsivarresta ja lähti retuuttamaan ulos luokasta. Olavin luokkatoverit kuuntelivat henkeään pidättäen, kuinka konflikti jatkui koulun käytävällä.

"Kyllä sinä tiedät! Leikit vaan vähäjärkistä ihan piruuttasi! Sano: Johan Ludvig Runeberg, hunsvotti! Sano se!"

"Juuhan Lutviik Ruuneperi hunsvotti."

"Johan olet sakilainen! Maanantaiksi kirjoitat minulle kahden paperiarkin esitelmän Vänrikki Stoolin tarinoista, taikka minä siirrätän sinut pikkulasten luokalle, jossa saat aloittaa koulunkäynnin alusta, ihan Aapisesta ja lukemaan opettelusta alkaen!"

Kuului vielä puhinaa ja nujakoinnin ääntä, kun opettaja raahasi oppilaansa kovakouraisesti ulos. Koululaiset ehtivät kuulla Olavin älähdysten "Ai saatana!" ennen kuin ulko-ovi kolahti kiinni ja Svedberg palasi puhisemaan luokkaan.

Opettaja hypisteli hetken paitansa hihoja ja tasoitteli hengitystään. Lausui sitten:

"En minä häntä lyönyt, älkää niin luulko. Me opettajat emme tässä kansakoulussa usko barbaarisiin kasvatukseeni, mutta kurin mekin osaamme pitää. Se on tärkeää teidän tulevaisuutenne vuoksi. Ja te olette tämän maan, Suomen, meidän isänmaamme tulevaisuus."

Olavi ei ulkona pitkään murehtinut äkillistä poistamistaan opinajosta. Hän lähti nopein askelin kiiruhtamaan kohti kotia. Oli perjantai, ja taivaalta oli juuri satanut muutaman sentin lumikerros.

Hyvässä lykyssä se saattaisi mahdollistaa jo suksien kokeilemisen. Marraskuun pimeä mustuus oli vaihtumassa valkoisiin hankiin, kuin lähestyvää joulun aikaa enteillen.

Kotimatalla Olavi ei malttanut olla jäämättä hetkeksi heittelemään lumipalloja valikoituihin kohteisiin. Muutama lumipallo tömähti Vigeliuksen leipomon ikkunaan, niin että kiukkuinen Vigeliuksen muori joutui tulemaan ulos kuikuilemaan mitä tapahtui. Olavin heitot olivat sen verran kovia, että ne säikäyttivät osuessaan ikkunaan, mutta eivät sentään niin kovia, että ikkuna olisi mennyt rikki. Ikkunoiden rikkomista piti varoa, jos ei halunnut saada kotona tukkapölyä ja isän joutuvan korvausvastuuseen.

"Husvotti sakilainen, perkele!" kiljui rouva Vigelius varsin epänaisellisin sanavalinnoin. "Tuomiston kakara, pitihän se arvata! Rikoppas kerran meidän leipomon ikkuna, niin minä järjestän sinut kasvatuslaitokseen, sano isäs mitä hyvänsä!"

Olavi näytti kieltään ja irvisti Vigeliukselle, jatkoi sitten matkaansa kotia kohti. Kauna leipomoa pitäviä Vigeliuksia kohtaan juonsi juurensa jo kaukaa lapsuudesta. Porvarilliset Vigeliukset olivat aina kohdelleet halveksuvasti työläisiä ja torppareita, varsinkin sellaisia joiden suvusta löytyi punakaartilaisia.

Päivään oli mahtunut sopivasti jännitystä, joten Olavi oli hyvällä tuulella saapuessaan kotiin. Hän sai kuitenkin huomata isänsä mielialan olevan paljon synkempi. Jalmari Tuomisto seiso iikkunan ääressä tuijottaen kaukaisuuteen ja puristeli käsiään nyrkkiin. Radio oli auki ja sieltä kuuluivat uutiset.

"Se saattaa pahassa lykyssä olla piru merrassa kohta", sanoi Jalmari kuin itsekseen puhuen.

"Ei kai sitä nyt tiedä varmasti", kiiruhti vaimo Liisa sanomaan lieden äärestä. "Eihän ne vissiin mitään sotaa ole vielä julistaneet."

Sanat olivat toiveikkaat, mutta äänensävyssä kuului epätoivo. Sittem Liisa huomasi lapsensa seisomassa eteisessä.

"Olavi, jessus sentään! Joko sinä nyt tulit koulusta? Oliko sinulla näin lyhyt koulupäivä?"

"Joo", vastasi poika. "Mä sain tulla kotiin tekemään esitelmää Vänrikki Stoolista ja Ruuneperistä. Onks jotain ikävää sattunu?"

Jalmari katsahti poikaansa ja hymynkare valaisi hetken synkkiä kasvoja.

"Ei kai tässä mitään sen enempää mitä syksyn mittaan on jo kuultu. Neuvostoliitto uhittelee vaan taas, etenkin Molotoffi. Uutisissa sanovat, että ne on alkaneet jo itärajan läheltä evakuoimaan ihmisiä lännemmäksi evakkoon."

"Meinaaks sä että ryssä hyökkää Suomeen?" kysyi Olavi.

Pojan ääni ilmaisi pikemminkin innostunutta jännitystä kuin synkkää pelkoa. Synkkä pelko kuului enemmän hänen äidilleen, joka käveli hermostuneena edestakaisin ja väänteli käsiään.

"Eihän tämä nyt hyvältä näytä ollenkaan. Jalmari, kerro nyt pojalle."

Olavi katsoi kysyvästi äitiään, sitten isäänsä. "Mitä mulle pitää kertoa?"

Jalmari kaivoi piipun taskustaan ja alkoi täytellä sitä. Istuutui sitten penkille polttelemaan.

"Olavi, sinä oot onneks jo iso poika. Se on nyt sillä tavalla, että minulle tuli tänään kirje. Sellainen tosi tärkeä kirje. Ihan postinkantaja toi sen minulle käteen asti, että varmasti tuli perille."

"Mikä kirje se oli?"

"Se oli palvelukseen astumismääräys."

"Juma, faija! Joudut sä armeijaan? Joudut sä sotaan?"

"Ylimääräiseen kertausharjoitukseen. Sillä tavalla se lukee kirjeessä. Maanantai-aamuna pitää ilmoittautua Hyrylän varuskunnassa."

"Jumala auttakoon!" voihkaisi Liisa. "Mitä tästä nyt tulee oikein? Kuka täällä miesten työt tekee, kun Olavikin on vasta neljäntoista? Ja veljesikin joutuu sinne sotaväkeen nyt!"

"Ai lähteeks Juhani-setäkin sotimaan?" kiinnostui Olavi.

"Kyllä se on Juhani samanlaisen kirjeen saanut. Ja osashan tätä jo odottaakin, kun monet miehet on saaneet kutsun jo viime kuussa."

"Eikö Suomella pitäisi olla puolueettomuuden suoja?" yritti Liisa löytää vielä toivon kipinää. "Samanlainen kuin Ruotsilla! Ei kai ryssä voi puolueettoman pienen maan kimppuun käydä, eihän?"

"Toivotaan ettei", tuumasi Jalmari ja puhalteli savua kohti torpan kattoa. "Me ollaan tässä kuitenkin eri asemassa kuin Ruotsi, kun me ollaan tuon Neuvostoliiton naapuri ja Leningrad on heti niiden puolella rajaa."

"Mutta kun se yksi ministerikin sanoi, että niin hulluksi ei maailma voi tulla. Se Tanner. Vaikka onhan se kuulemma Hyvinkään parantolakin muutettu jo sotasairaalaksi."

Liisa pyyhkäisi silmään ja niisti nenänsä, palasi sitten hellan ääreen ruuanlaittoon. Sanoi sitten vielä ikään kuin loppukaneetiksi keskustelulle: "Minä näin yöllä niin pahaä unta jo, että varmaan se tätä enteili."

Radiossa alkoi soida musiikki. Harmony Sisters lauloi kappaletta Hyvää yötä, armaani.

Hiki helmeili isän ja pojan ihoilla. Saunan kiuas sihahteli kiukkui-
sesti Jalmarin viskellessä sille vettä. Tätä saunailtaa hän ei olisi
tahtonut lopettaa lainkaan, sillä löylyt saattaisivat olla hänelle
viimeiset pitkiin aikoihin.

"Lämmitätkö sä saunan sitten äidilles ja ittelles seuraavina
lauantaina?"

"Kai mä lämmitän", Olavi vastasi ja yritti kuulostaa aikuiselta
mieheltä.

"Kai sä lämmität?" Jalmari naurahti. "Sun pitää sitten muutenkin
olla vähän niin ku isäntä tässä torpassa. Jätät ne keppostelut sikseen
ja oot ihmisiks, eiks niin? Tottelet äitiä ja käyt koulussa kunnolla, jos
se koulu nyt ees normaalisti jatkuu."

"Isä, mä oon jo neljätoista! En mä mikään kakara enää oo! Kyll mä
hoidan hommat!"

"Sitähän mä aattelinkin."

"Kestääks se sota pitkään? Siis jos se edes tulee?"

Kahden sukupolven kohtalot talvi- ja jatkosodassa.

Torpparin poika Olavi Tuomisto on 14-vuotias, kun hänen isänsä joutuu talvisotaan marraskuussa 1939. Elämä ei ole ollut siihen astikaan helppoa punaisen suvun vesalle, mutta sodan syttyessä elämästä tulee vielä kovempaa. Kurittoman ja kovapäisen miehenalun tie johtaa kasvatustiloihin, jossa hän oppii, että jokaisena päivänä on oltava valmis taistelemaan henkensä edestä.

Keväällä 1944 Olavi on 18 ja päätyy armeijaan. Rintamalla nuorukainen saa lempinimen Barabbas.

Omaa polkuaan kulkee myös tyttö nimeltä Matilda, Olavin sydänystävä kansakoulun penkiltä. Kutsumus johtaa hänetkin keskelle sodan melskettä Lotta Svärdin tehtävissä.

Onko heillä mahdollisuus selvitä ja nähdä isänmaan uusi aamunkoitto, kun aseet viimein vaikenivat?

Poika nimeltä Barabbas on temaattista jatkoa Toni Tuomasen edelliselle sotaromaanille Nuoret kuolemattomat.

